

Malematerialer i middelalderen

Malebund

I middelalderen fik alterudsmykningerne en grundig bundbehandling inden de blev malet. Indledningsvis blev træværkets ujævnheder og samlinger dækket af lærredslapper, der blev limet på. For at markere detaljer, eksempelvis Kristi blodårer og borter på dragter, kunne man indlægge snore.

Derefter foretoges en grundering med kridtgrund, bestående af kridt og lim opløst i vand. Kridtgrunden blev opvarmet til en næsten flydende masse, og derefter påstrøget udsmykningen af flere gange indtil alle ujævnheder var dækket. Tykkelsen af kridtgrunden varierede, alt efter om den skulle danne grund for en forgyldning eller en staffering. En navnlig tyk kridtgrund blev lagt, hvor der efterfølgende skulle trambuleres, punsles og indridses mønstre, eller hvor kridtgrunden skulle efterskæres for at fremhæve fine detaljer, eksempelvis figurers øjne, hår og negle. Efter optørring blev kridtgrunden slebet og poleret.

Endeligt kunne kridtgrunden påsættes en presbrokade, der er et tyndt mønstret folie af voks eller tin.

Lærredslap til overdækning af samling

Efterskæring af kridtgrund til angivelse af hår

Efterskæring af kridtgrund til angivelse af hår

Malelag

Alterudsmykninger blev middelalderen malet med tempera maling. Tempera maling bestod af et farvepigment, vand og et bindemiddel, der enten kunne være æg, honning eller lim fortyndet i eddike. Tempera maling kunne tilsættes olie, hvor den skulle anvendes til lasur, dvs. en tynd, transparent farve.

Hvide pigmenter blev fremstillet ved opløsning af bly og kridt. Sorte pigmenter af trækul og lampesod. Røde pigmenter af cinnobersten, mønje og rød jord, og til røde lasurer blev anvendt naturlige farvestoffer fra planter og insekter. Grønne pigmenter blev fremstillet af malakit, grøn jord og kobberresinat. Gule pigmenter af okker og auripigment, og til gule lasurer blev anvendt naturlige farvestoffer fra planter. Blå pigmenter blev fremstillet af azurit og smalte, og i sjældne tilfælde af lapis lazuli. Orange pigmenter af mønje.

Pigmenter blev altovervejende anvendt i deres rene form og kun sjældent blandet sammen.

Dragt malet med tempera af azurit med en intens blå nuance

Baggrund malet med tempera af malakit

Dragt malet med lys rød tempera med en som bund for en lasur af grøn kobberresinat ovenpå liggende mørk rød lasur

Forgyldning

Til forgyldninger anvendtes i middelalderen ultratynde folier af enten ægte bladguld eller zwiss guld, der er en legering af guld og sølv.

Forud for forgyldningen blev kridtgrunden malet med en tynd limopløsning indeholdende bolus, primært anvendtes rød bolus og i sjældnere tilfælde orange, gul, blå og sort bolus. Derefter blev folierne skåret til i forhold til de flader, de skulle dække, og lagt på. Afslutningsvis blev forgyldningen som oftest poleret.

Guldfolie skåret ud i små stykker og lagt på tyk rødbrun bolus

Kvindens dragt er af poleret forgyldning i ægte guld

Ben rustning af zwiss guld